ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΛΗΘΟΥΣ ΙΔΡΥΤΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ [1]

ΥΠΟ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Χ. ΧΑΤΖΗ

Ὡς εἶναι γνωστόν, ἱστορίαν τῆς γεραρᾶς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἔχουσι γράψει ὁ Εὐθύμιος Καστόρχης [2] καὶ ὁ Παναγιώτης Καβαδίας [3], αὐτοὺς δὲ θὰ λάβω ὡς ἀφετηρίαν τῆς παρούσης ἐρεύνης.

Πρὶν εἰσέλθω εἰς τὴν ἔρευναν περὶ τοῦ ἀληθοῦς ἱδρυτοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας, εἶναι ἀνάγκη διὰ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος νὰ εἴπω περὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἑταιρείας ἡμῶν καὶ περί τινων ἄλλων σημαντικῶν χρονολογιῶν μέχρι τῆς ἐν τῷ Παρθενῶνι πρώτης Γενικῆς συνελεύσεως (28 Ἀπριλίου 1837).

Ἡμέραν τῆς ἱδρύσεως τῆς ἡμετέρας ἑταιρείας οὔτε ὁ Καστόρχης οὔτε ὁ Καβαδίας ἀναφέρουσι. Τούτων ὁ πρῶτος (σ. 121) ὁρίζει μόνον ἡμέραν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος, δι᾽ οὗ ἐνεκρίθη ἡ ἵδρυσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας, τὴν 18 Ἰανουαρίου 1837, ὁ δὲ δεύτερος (σ. 15) τὴν 15 Ἰανουρίου 1837· κατὰ τὸν νόμον τέλος 2448 «Περὶ Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας» [4] ἐν ἄρθρῳ 1 ἡμέρα ἐκδόσεως [5] εἶναι ἡ 15 Ὀκτωβρίου 1837. Ἔχομεν δηλαδὴ μεγάλην διαφωνίαν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία ἱδρύθη, ὡς ηὐτύχησα νὰ εὕρω, *τῇ 6 Ἰανουαρίου 1837*. Ἐν τῷ Ἀρχείῳ τῆς Ἑταιρείας, ἔνθα ἀδείᾳ τοῦ συμβουλίου ἠρεύνησα, ἀνεκάλυψα εὐτυχῶς τὸ Πρακτικὸν τῆς ἱδρύσεως (= τὸν πρῶτον Ὀργανισμὸν) [6] αὐτῆς· ἐν σελ. 3 ἀναγράφεται ἐμφανὴς ἡ ἄνω παρατεθεῖσα

---

[1] Ἀνακοίνωσις γενομένη ἐν συνεδρίᾳ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τῇ 3 Δεκεμβρίου 1926· πρβ. καὶ ΠΑΕ 1925 - 1926 σ. 79 - 80.

[2] Ἱστορικὴ ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελευτῶντος, Ἀθῆναι 1879 (Βιβλιοθήκη Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας, ἀριθ. 7).

[3] Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900, Ἀθῆναι 1900 (Βιβλιοθήκη Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας, ἀριθ. 10).

[4] Βλ. Ἐφημερίδα Κυβερνήσεως 1920, τεῦχ. α΄, φύλλ. 169, σελ. 1656.

[5] Ἀνακριβῶς λέγεται *ἱδρύσεως*.

[6] Ὁ ὀργανισμὸς εἶναι, ὡς θὰ δείξω, ἔργον τοῦ Ἀλ. Ῥ. Ῥαγκαβῆ· πρβ. κατωτέρω σελ. 50, σημ. 2.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

χρονολογία· παραδόξως καὶ ὁ Καστόρχης καὶ ὁ Καβαδίας παρεῖδον τὸ σημαντικὸν τοῦτο σημεῖον, ἴσως διότι ἠγνόουν τὴν ἐν τῷ Ἀρχείῳ ὕπαρξιν τοῦ πρακτικοῦ [1].

Αὐθημερὸν ἡ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κλπ. Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας (τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ὡς λέγομεν νῦν) διαβιβάζει τὸν Ὀργανισμὸν [2] εἰς τὰ Ἀνάκτορα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 10333 ἀναφορᾶς· πρβ. Παρίσην ἔ. ἄ. σ. 52 καὶ Συλλογὴν κλπ. σ. 31 (= Β. Δ.).

*
* *

Τὸ πρακτικὸν τῆς ἱδρύσεως πλῆρες ἔχει ὧδε: [3]

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος ἦτον συμβὰν ὄχι μόνον χαρᾶς πρόξενον εἰς τὰς φιλανθρώπους καὶ γενναίας καρδίας, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα σπουδαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν [4] ἀρχαιολογίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐχύθη νέον φῶς ἀνελπίστως. Ὑπόδουλος καὶ ἡμιθανὴς εἶχε λησμονηθῆ ἡ Ἑλλὰς καὶ σβεσθῆ ἀπὸ τὰ χρονικὰ τῶν Ἐθνῶν καὶ μόλις κατὰ τὰ 1674 ἀνεκαλύφθη σχεδὸν ἐντελῶς ἐκ νέου ἀπὸ τὸν Νοϊντέλον, Σπῶνον, Οὐέλερον καὶ τοὺς μετ' αὐτούς. Ἡ Εὐρώπη τότε μόλις ἐνθυμήθη, ὅτι ἔχει εἰς τοὺς κόλπους της τόσους τῆς ἀρχαιότητος θησαυρούς, καὶ ἔκτοτε, ἡ [5] κυρίως ἀπὸ τὰ μέσα μόνον τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ἤρχισε νὰ ἀντλῇ ἀπὸ τὰ κατακερματισμένα ἐρείπιά μας φιλοκαλίας μαθήματα. Πεπαιδευμένοι φιλολόγοι ἐπεσκέφθησαν ἔκτοτε πολλοὶ τὸ ἔδαφος τῆς Πατρίδος μας, κατεμέτρησαν, ἀντέγραψαν καὶ ἐξήγησαν πολλὰ τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κειμένων καὶ καταφανῶν μνημείων τῆς Ἀρχαιότητος, τινὰ τῶν ὑπὸ γῆν ἀνέσκαψαν καὶ ἄλλα κατὰ δυστυχίαν ἀφήρεσαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ βαρβαρότης τῶν δεσποτῶν ἦτον πρόσκομμα μέγα εἰς τὰς τοιαύτας τῶν ξένων ἐπιστημονικὰς περιοδείας καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἀνασκαφάς. Ἅμα ἡ Ἑλλὰς ἀπηλλάγη τοῦ ξένου ζυγοῦ, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν

[1] Τὸ πρακτικὸν κεκολοβωμένον παρέχουσι τὰ ΠΑΕ 1837 - 1838/9 σ. 12 - 20 (= ΠΑΕ 1837 - 1846/7 σ. 10 - 14)· ἐκεῖθεν ἀντέγραψαν αὐτὸ ὁ *Καστόρχης* ἔ. ἄ. σ. 121 - 122, ὁ *Σ. Παρίσης*, Ἀνωτέρα καὶ μέση ἐκπαίδευσις, Ἀθῆναι 1884, ⟨τόμ. Α'⟩, σ. 52, ἡ Συλλογὴ ἀρχαιολογικῶν νόμων, διαταγμάτων καὶ ἐγκυκλίων [ἔκδ. Γενικῆς ἐφορείας τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ μουσείων], Ἀθῆναι 1892, σ. 32 - 33 καὶ ὁ *Καβαδίας* ἔ. ἄ. σ. 108 - 109.

[2] Φαίνεται, ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπῆρχον αἱ αὐτόγραφοι ὑπογραφαὶ τῶν 15 συνιδρυτῶν (ἰδὲ κατωτέρω σ. 45,2)· ἴσως σῴζεται τὸ πρωτότυπον ἐν τοῖς Γενικοῖς ἀρχείοις τοῦ κράτους· τοὺς πρώτους συνιδρυτὰς κατ' ἐμὲ ὁ Ἀ. Ῥαγκαβῆς, ΠΑΕ 1837 - 1846/7 σ. 190 καὶ 191, χάριν τοῦ στρογγύλου ἀριθμοῦ ἀναβιβάζει εἰς 20 *(εἴκοσι φίλοι τῆς ἐθνικῆς δόξης)*.

[3] Ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι δηλῶ τὰς διαφόρους γραφὰς ἐν ΠΑΕ 1837 - 1838/9.

[4] Ἡ λ. παραλείπεται ἐν ΠΑΕ.

[5] Ἐν ΠΑΕ παρέχεται τὸ ὀρθὸν *ἤ*.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

ἠμέλησε τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἀντικείμενον καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς Βασιλείας τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος ἔγιναν πολλοῦ λόγου ἄξιαι ἀνασκαφαὶ καὶ ἀνακαλύψεις. Ἡ Ἑλληνικὴ ὅμως γῆ εἶναι πηγὴ ἀκένωτος ἀρχαιολογικοῦ πλούτου καὶ πολλαὶ ἱστορικαὶ ἀλήθειαι, πολλὰ φιλοκαλίας καὶ εὐφυΐας παραδείγματα κεῖνται ἀκόμη ὑπ᾽ αὐτὴν τεθαμμέναι[1]. Ἐπὶ σκοπῷ ἑπομένως ἐν γένει μὲν νὰ πλουτισθῇ ἡ Ἐπιστήμη ὅ,τι πλεῖστον καὶ[2] ὅ,τι τάχιστον, ἐν μέρει δὲ νὰ ἐπιταχυνθοῦν αἱ ἀνασκαφαί, αἱ ἀνεγέρσεις καὶ συμπληρώσεις τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μνημείων, περισσότερον παρ᾽ ἂν ἡ φροντὶς αὕτη ἐπεβάρυνεν εἰς μόνην τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ***ἀποφασίζουν οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι*** λαβόντες καὶ τῆς ῥηθείσης Κυβερνήσεως τὴν συγκατάθεσιν τὰ ἀκόλουθα:

Ἄρθρον 1.

Συνιστᾶται Ἑταιρεία ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν ***Ἑταιρεία Ἀρχαιολογικὴ*** καὶ ἔχουσα τὴν ἕδραν της εἰς Ἀθήνας.

Ἄρθρον 2.

Σκοπὸς τῆς Ἑταιρείας ταύτης εἶναι νὰ συνδράμῃ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν, ἀνέγερσιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιοτήτων.

Ἄρθρον 3.

Μέλος τῆς Ἑταιρείας γίνεται ὁ βουλόμενος, εἴτε ἐν Ἑλλάδι, εἴτε ἐν ἀλλοδαπῇ κατοικῶν.

Ἄρθρον 4.

Ἕκαστον μέλος χρεωστεῖ νὰ πληρώνῃ ἐτησίαν τινὰ συνεισφοράν, τῆς ὁποίας ὁ μὲν κατώτερος[3] ὅρος προσδιορίζεται εἰς 15 δραχμάς, ὁ δὲ ἀνώτατος ἀνατίθεται εἰς τὰς προαιρέσεις· ἐκτὸς τούτου δύναται ἕκαστον μέλος νὰ κάμῃ ὁποιασδήποτε ἄλλας συνδρομὰς προαιρεῖται, εἴτε εἰς χρήματα, εἴτε εἰς ἀρχαιολογικὰ βιβλία[4].

Ἡ Ἑταιρεία ὀνομάζει πρὸς τιμὴν καὶ μέλη ἀντεπιστέλλοντα ὅσους ἐκ τῶν ξένων διὰ τὰς ἀρχαιολογικάς των γνώσεις διακρινομένων ἤθελεν ἐγκρίνει καὶ οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἀπηλλαγμένοι πάσης ὑποχρεώσεως.

Εἰς τὰ μέλη δίδονται διπλώματα ὑπογεγραμμένα ἀπὸ τὴν Ἐφορείαν καὶ τὰ ὀνόματά των ἀναγράφονται εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἑταιρείας. Κατὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ διπλώματος δύναται ἕκαστος νὰ δώσῃ εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἑταιρείας ὅ,τι προαιρεῖται.

Ἄρθρον 5.

Τὰ ἐν Ἀθήναις παρόντα μέλη τῆς Ἑταιρείας θέλουν συνέρχεσθαι ἅπαξ τοῦ ἔτους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Παρθενῶνος εἰς

[1] *τεθαμμένα* ΠΑΕ. [2] *ὅ,τι πλεῖστον καὶ* παραλείπονται ἐν ΠΑΕ. [3] *κατώτατος* ΠΑΕ.
[4] Ἐν ΠΑΕ προστίθεται: *καὶ λοιπὰ ἀντικείμενα.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, διὰ νὰ ἐκλέγουν ἕνα Πρόεδρον, ἕνα Ἀντιπρόεδρον, ἕνα Γραμματέα, ἕνα Λογιστὴν [1] καὶ τέσσαρα μέλη τῆς Ἐφορείας καὶ διὰ νὰ λαμβάνουν λόγον παρὰ τῶν διαχειρισθέντων τὰ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Ἄρθρον 6.

Ὁ Πρόεδρος ἢ ἐλλείψει αὐτοῦ ὁ Ἀντιπρόεδρος μετὰ τοῦ Γραμματέως, τοῦ Λογιστοῦ [2] καὶ τῶν 4ων μελῶν θέλουν ἀποτελεῖ τὴν Ἐφορείαν τῆς Ἑταιρείας. Ἔργα δὲ αὐτῆς θέλουν εἶσθαι:

α΄) Νὰ συνυπακούεται μετὰ τοῦ Ἐφόρου τοῦ Κ(εντρικοῦ) Μουσείου περὶ τῶν ἀνασκαφῶν, ἀνεγέρσεων ἢ συμπληρώσεων τῶν ἀρχαιοτήτων, διότι οὐδεμία αὐτῶν δὲν θέλει ἐνεργεῖσθαι χωρὶς τῆς συγκαταθέσεως καὶ συμπράξεως τοῦ ἀξιωματικοῦ τούτου, τὸν ὁποῖον ἡ Ἐφορεία δύναται, ὁσάκις τὸ κρίνῃ εὔλογον, νὰ παρακαλῇ, ὥστε ν' ἀναλαμβάνῃ καὶ τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς ἢ ἄλλης ἐργασίας, χορηγοῦσα εἰς αὐτὸν καὶ τὰ χρηματικὰ πρὸς τοῦτο μέσα καὶ λαμβάνουσα ἔπειτα παρ' αὐτοῦ λογαριασμὸν αὐτῶν διὰ νὰ τὸν καθυποβάλλῃ ἐν καιρῷ εἰς τὴν Ἑταιρείαν.

β΄) Ἀποφασίσασα ἀρχαιολογικήν τινα ἐργασίαν νὰ δίδῃ τὴν ἄδειαν τῆς δι' αὐτὴν δαπάνης κατὰ προϋπολογισμὸν ἐγκρινόμενον ἀπὸ τὴν Ἐφορείαν.

γ΄) Νὰ ἐξετάζῃ ἐπιστημονικῶς τὰς ἀνευρισκομένας ἀρχαιότητας καὶ συνυπακούεται περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου μετὰ τῆς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως συστάσης Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἐναπόκειται ἡ δημοσίευσις αὐτῶν.

Ἄρθρον 7.

Ὁ Πρόεδρος ἢ κατὰ τὸ ἄρθρον 6 ὁ Ἀντιπρόεδρος μετὰ τοῦ Γραμματέως καὶ τοῦ Λογιστοῦ [3] ἀποτελοῦν τὴν ἐπὶ τοῦ ταμείου Ἐπιτροπήν. Δοθείσης ἐπομένως τῆς ἀδείας δαπάνης τινὸς ἀπὸ τὴν Ἐφορείαν, ἐκτελοῦν καὶ οἱ τρεῖς τὰς εἰδικὰς πληρωμάς, ἔχοντες ἕκαστος ἀνὰ μίαν κλεῖδα τοῦ ταμείου, εἰς τὸ ὁποῖον [4] ἀνατίθενται [5] τὰ ἀποδεικτικὰ ἀντὶ μετρητῶν. Ὁ Λογιστὴς [6] κρατεῖ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

Ἄρθρον 8.

Εἰς τὸ τέλος ἑκάστου ἔτους θέλει ἐκδίδεσθαι σύνοψις τῶν πρακτικῶν τῆς Ἐφορείας καὶ διανέμεσθαι εἰς τὰ μέλη χάριν [7].

Ἄρθρον 9.

Τὰ ἀνευρισκόμενα εἶναι κτῆμα τοῦ Δημοσίου Ταμείου [8], ἀλλὰ εἰς τοὺς καταλόγους αὐτοῦ θέλουν καταγράφεσθαι ὡς ἀνατεθέντα [9] «***Ἐξόδοις*** [10] ***τῆς Ἑταιρείας***».

---

[1] *ταμίαν* ΠΑΕ. [2] *ταμία* ΠΑΕ. [3] *ταμία* ΠΑΕ. [4] *τὴν ὁποίαν* ΠΑΕ (οὐχὶ ὀρθῶς!). [5] *κατατίθενται* ΠΑΕ (ὀρθῶς!). [6] *ταμίας* ΠΑΕ. [7] *δωρεὰν* ΠΑΕ. [8] *Μουσείου* ΠΑΕ. [9] *ἀνευρεθέντα* ΠΑΕ. [10] *δαπάνῃ* ΠΑΕ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

"Αρθρον 10.

'Η 'Εταιρεία θέλει λογίζεσθαι ὡς ὑπάρχουσα ἅμα λάβῃ τὴν ἔγκρισιν τῆς 'Ελληνικῆς [1] Κυβερνήσεως.

'Εν 'Αθήναις, τῇ 6 'Ιαν. 1837.

Μέλη τῆς 'Εταιρείας [2]

1	*Κωνστα⟨ν⟩τῖνος Μπέλιος* *	(1)		Χ. Αἰνιὰν	(29)
	'Αλέξανδρος Μπέλιος * [3]	(2)	30	'Α. Πετράκης	(30)
	Ζηνόβιος Πώπ, ἐν Βιέννῃ *	(3)		Ν. Κωστῆς	(31)
	† *G. C. Gropius* *	(4)		Κ. Βλαχούτσης	(32)
	Ν. Γ. Θεοχάρης *	(5)		Γ. 'Αργυρόπουλος	(33)
	† *'Α. Κομπατῆς* *	(6)		Δ. 'Ανσέλμος	(34)
	Πέτρος 'Α. Στεφανίτζης *	(7)		Γ. Αἰνιὰν	(35)
	'Ι. 'Ρ. 'Ραγκαβῆς *	(8)		Σ. Κλεάνθης	(36)
	† *'Α. 'Ρ. 'Ραγκαβῆς* *	(9)		'Ο ἰατρὸς Μαυροκορδᾶτος	(37)
10	† *Κ. Σ. Πιττάκης* *	(10)		'Α. Πάϊκος	(38)
	'Α. Ζ. Μάμουκας *	(11)		Δρ. Μανσόλας	(39)
	† *'Ι. Π. Κοκώνης* *	(12)	40	Jose Soler	(40)
	Θ. Φαρμακίδης *	(13)		Γ. 'Αποστολίδης Κοσμητὴς	(41)
	† *Δ. Ν. Φωτίλας* *	(14)		'Ιωάννης Πιστόλλας	(42)
	Παναγιώτης Σοῦτσος	(15)		'Αρχιμανδρίτης 'Αρσένιος	(43)
	Θ. Μανούσης *	(16)		'Ιωάννης 'Α. Οἰκονόμου	(44)
	Γ. Γεννάδιος	(17)		Χαρ. Καρπούνης	(45)
	† 'Ι. 'Ρίζος	(18)		Ν. Λεβαδιεὺς	(46)
	Σ. 'Ομηρίδης	(19)		J. H. Skene	(47)
20	'Ιωάννης Γ. Τυπάλδος	(20)		Π. Δεligιάννης	(48)
	Γεώργιος Μ. Καραμάνος	(21)		'Ι. 'Ε. Χὶλλ	(49)
	Δ. Ν. Δρόσος	(22)	50	'Α. Πετζάλης Δικηγόρος	(50)
	Γ. 'Α. 'Ράλλης	(23)		'Α. Πολυζωΐδης	(51)
	Κ. Δ. Σχινᾶς	(24)		Σ. Σκοῦφος	(52)
	Δ. 'Α. Θεοδωράκης	(25)		Δ. 'Ανσέλμος (διαγεγραμμένον) [4]	(—)
	'Ι. 'Ορλάνδος	(26)		*Κ. Βοτζάρης* *	(53)
	† Π. Κ. 'Ηπίτης	(27)		*Φωκίων 'Ρὼκ* *	(115)
	Δ. Γ. Σοῦτζος	(28)		*Δημήτριος Βουδούρης* *	(116)

[1] Παραλείπεται ἡ λ. ἐν ΠΑΕ.

[2] 'Εν παρενθέσει προσέθηκα τὸν ἀριθμὸν τοῦ μητρῴου τῶν ἑταίρων. Οἱ φέροντες σταυρὸν ἐγένοντο μέλη τοῦ πρώτου συμβουλίου. Διὰ κυρτῶν καὶ φέροντες ἀστερίσκον ἐτυπώθησαν οἱ γραφέντες χειρὶ 'Α. 'Ραγκαβῆ.

[3] 'Ανεψιὸς τοῦ Κωνστ. Μπελίου.

[4] 'Υπέγραψε δίς· πρβ. ἀριθ. 34.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

	Εὐθύμιος Οἰκονομίδης *	(142)		*Γ. Ἀργυρόπουλος* [1] *	(—)
	Ἀ. Ἱπποκράτης Κλάδος *	(143)		*Δημήτριος Δενδρινὸς* *	(149)
	Κ. Δομνάνδος *	(144)		*Δ. Θωμαΐδης* *	(150)
60	*Ῥήγας Παλαμίδης* *	(145)		*Ἀ. Φόρστερ* *	(153)
	Γ. Παγώνης *	(146)		*Γεώργιος Σταύρου* *	(154)
	Γ. Μαυροκορδᾶτος *	(147)	68	*Χρ. Αὔγουστος Βράνδης* *	(158)

* * *

Τῇ 15 Ἰανουαρίου 1837, ἤτοι μετὰ ἐννέα ἡμέρας, ἐγκρίνεται ἡ ἵδρυσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας διὰ Β. Δ. ὑπὸ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου [2] *«ἐν ὀνόματι καὶ κατ' ἰδιαιτέραν διαταγὴν τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως»*· πρβ. Παρίσην ἔ.ἄ. σ. 52 καὶ Συλλογὴν σ. 31. Περιέργως ἐν τοῖς ΠΑΕ 1837 - 1838/9 [3] δὲν δημοσιεύεται τὸ διάταγμα [4]· ἴδὲ καὶ κατωτέρω.

Τῇ 18 Ἰανουαρίου 1837 ἡ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας ἀγγέλλει τοῖς ἑταίροις τὴν ἔγκρισιν τῆς ἱδρύσεως διὰ τοῦ Β. Διατάγματος τῆς 15 Ἰανουαρίου 1837· πρβ. ΠΑΕ 1837 σ. 20 - 21 (= ΠΑΕ 1837 - 1846/7 σ. 16) [5].

Τῇ 28 Ἀπριλίου 1837 ἐγένετο ἡ πρώτη γενικὴ συνέλευσις τῶν ἑταίρων ἐν τῷ Παρθενῶνι· πρβ. ΠΑΕ 1837, σ. 4 (= ΠΑΕ 1837 - 1846/7 σ. 4) [6]· ἀρχαιρεσιῶν γενομένων ἐξελέγη πρῶτος πρόεδρος τῆς ἑταιρείας ὁ ἐπὶ Ὄθωνος δὶς γενόμενος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Ἰακωβάκης Ῥίζος Νερουλός [7].

Κατὰ ταῦτα *γενέθλιος ἡμέρα* τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας εἶναι, ὡς ἐδείξαμεν, ἡ *6 Ἰανουαρίου 1837,* ἡ ἑορτὴ τῶν Φώτων.

* * *

[1] Τὸ ὄνομα δὶς (πρβ. ἀριθ. 33)· διὰ τοῦτο ἐν τῷ μητρῴῳ (ἀριθ. 148) διαγραφέντος τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐγράφη ἕτερον.

[2] Οἱ ὑπογράψαντες εἶναι: Ἄρμανσπεργ, Ἰ. Ῥίζος, Σμάλτς, Δ. Μανσόλας, Ἀ. Γ. Κριεζῆς, Γ. Λασσάνης· οὗτοι διὰ τὴν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀπουσίαν τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος ἤσκουν τὴν ἀντιβασιλείαν.

[3] Ταῦτα (α΄ ἔκδ.) ἐτυπώθησαν τῷ 1840, ὅτε ὁ ἱδρυτής, ὡς θὰ ἴδωμεν, εἶχεν ἀποθάνει.

[4] Δυσεξήγητος φαίνεταί μοι ἡ οὐσιώδης παράλειψις αὕτη· φαίνεται, ὅτι διὰ μικροφιλοτιμίαν (ἰδὲ κατωτέρω) τοῦτο ἐγένετο, ἵνα ἀποσιωπηθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἐν αὐτῷ μνημονευομένου ἱδρυτοῦ.

[5] Ὁ Καστόρχης σ. 7 καὶ 121 νομίζει, ὅτι τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι τὸ Β. Διάταγμα τῆς ἐγκρίσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ ΠΑΕ 1837 - 1838/9, ἐν ᾧ ἐν σελ. 4 μνημονεύεται τὸ Β. Διάταγμα, κατωτέρω ἐν σελ. 20 δὲν ἀναγράφουσι τὸ Διάταγμα, ἀλλ' ἀντιγράφουσι σχετικὴν ἐγκύκλιον τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας· τοῦτο διατί ἐγένετο θὰ ἴδωμεν κατωτέρω (σελ. 49 κ.ἑ.).

[6] Πρβ. καὶ Ἀ. Ῥ. Ῥαγκαβῆν, Ἀπομνημονεύματα, Ἀθῆναι 1895, τόμ. Β΄, σελ. 29.

[7] Βίον τοῦ ἀνδρὸς ἰδὲ παρὰ Μπὰρτ - Χίρστ, Ἐγκυκλ. λεξ. λ. Νερουλός· ἔτι πρβ. Παρίσην ἔ. ἄ. σ. ζ΄.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

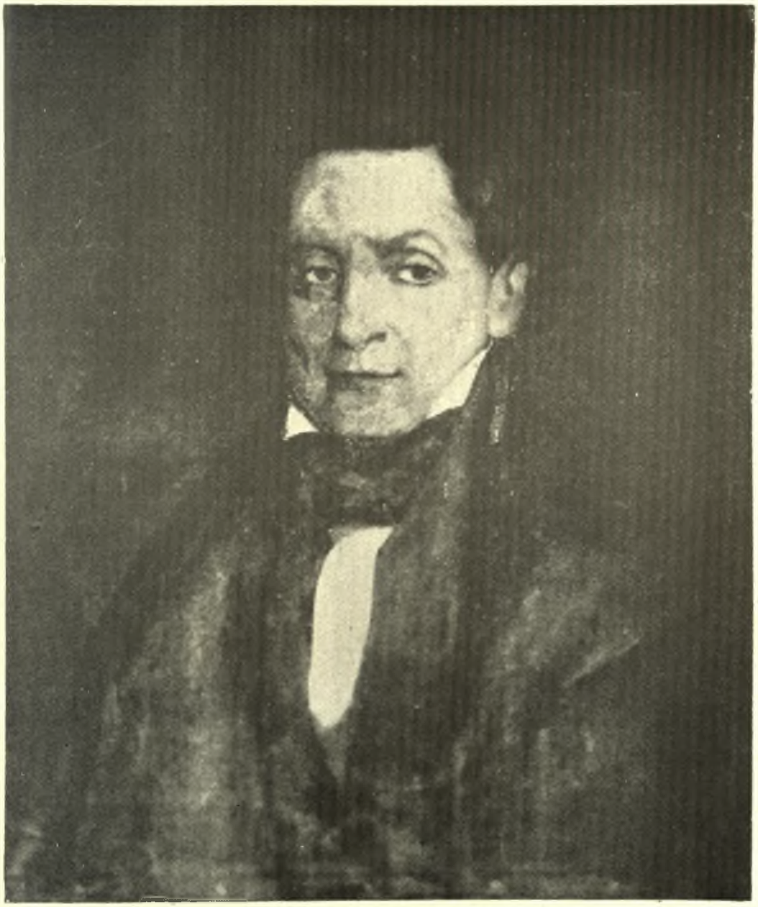

ΠΙΝ. 1. ΒΑΡΩΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΕΛΙΟΣ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

Νῦν ἴδωμεν τίς εἶναι ὁ ἀληθὴς ἱδρυτὴς τῆς ἡμετέρας ἑταιρείας.

Καὶ ὁ Καστόρχης καὶ ὁ Καβαδίας ὀνομάζουσιν ἱδρυτὴν τῆς Ἑταιρείας τὸν Ἰακωβάκην Ῥίζον Νερουλὸν (1778 - 1850)· πρβ. Καστόρχην σελ. γ' *(«τῇ ἱερᾷ μνήμῃ Ἰ. Ῥίζου Νερουλοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας»)*, σ. 11 *(«ὁ ἀοίδιμος Ῥίζος προκαλέσας εἰς τὴν ζωὴν τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρείαν»)* καὶ Καβαδίαν σ. 14 («τῇ πρωτοβουλίᾳ.... Ἰακώβου Ῥίζου Νερουλοῦ), σ. 24, σ. 29 σημ. 1 (ἱδρυτὴς Ἰ. Ῥίζος Νερουλὸς) καὶ σ. 52. Παραδόξως ὅμως οὐδὲν ἔγγραφον ἢ *τοὐλάχιστον εἴδησίν τινα οἱανδήποτε* προσάγουσι, δι' ὧν νὰ στηρίζηται ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτῶν [1].

Ἱδρυτὴς τῆς Ἑταιρείας δὲν εἶναι κατ' ἐμὲ ὁ Ἰάκ. Ῥίζος Νερουλός, ἀλλὰ *ὁ πρῶτος* πρόεδρος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1844, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας τοῦ 1848 ἀποθανόντος τοῦ δευτέρου Προέδρου τῆς ἑταιρείας Ἰωάννου Κωλέττη ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα προβάλλει ὑποψηφιότητα, ἀλλ' ἀποτυγχάνει [2]. Ὅτι ὁ Ῥίζος Νερουλὸς δὲν ἵδρυσε τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρείαν, διδάσκει καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ῥ. Ῥαγκαβῆς [3], Ἀπομνημονεύματα, Ἀθῆναι 1895, τόμ. Β', σελ. 29, ἔνθα λέγει, ὅτι τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ ὑπέγραψε τὸ πρακτικὸν ὁ Ῥίζος *(καὶ ἐλάβομεν καὶ αὐτῶν, πρὸ πάντων δὲ τοῦ ἐμοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως κ. Ῥίζου, τὰς ὑπογραφὰς καὶ τὴν συγκατάθεσιν)* [4]· πρβ. καὶ Π. Καρολίδην, Σύγχρονος ἱστορία τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν λοιπῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, Ἀθῆναι 1922, τόμ. Β' σελ. 222 - 223. Μάλιστα, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ὁ Ῥίζος ὑπέγραψεν ἐν τῷ πρακτικῷ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Β. Διατάγματος, ἤτοι μετὰ τὴν 15 Ἰανουαρίου 1837 [5].

* * *

Ἀλλὰ τίς λοιπὸν εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς Ἑταιρείας; Πᾶς τις θὰ ἐπίστευεν, ὅτι Ἕλλην φέρων ἄσημον ὄνομα ἐγένετο ἱδρυτὴς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας καὶ διὰ τοῦτο ἠγνοήθη ἐπὶ τόσας δεκαετηρίδας τοῦτο. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω.

---

[1] Ὁ Α. Ρ. Μ. ὁ γράψας τὸν βίον Ῥίζου Νερουλοῦ παρὰ Μπὰρτ - Χίρστ, Ἐγκυκλ. λεξ. λ. Νερουλός, καλεῖ αὐτὸν ἱδρυτὴν ἀκολουθῶν βεβαίως τὸν Καστόρχην.

[2] Εἶναι λοιπὸν εὐεξήγητος ὁ λόγος, δι' ὃν ἐξελέγη ὁ Ῥίζος· ἦτο τὸ *ὑπουργικὸν ἀξίωμα*, οὐχὶ δὲ πρωτοβουλία τις διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἑταιρείας· ἂς ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦτο· τὸν Ῥίζον διεδέχθη ἐν τῇ προεδρίᾳ ὁ πανίσχυρος πρωθυπουργὸς Ἰωάννης Κωλέττης· πρβ. καὶ κατωτέρω.

[3] Οὗτος ἐγένετο πρῶτος γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας (1837 - 1851) καὶ ἡ ψυχὴ τῆς νεαρᾶς ἑταιρείας.

[4] Παραδόξως ὁ Καβαδίας γράφων τῷ 1900 δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν πολύτιμον ταύτην πηγήν.

[5] Περὶ τοῦ Κ. Πιττάκη ὡς δῆθεν ἱδρυτοῦ ἰδὲ κατωτέρω σελ. 50, σημ. 2.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

Ὁ προκαλέσας εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἡμετέραν ἑταιρείαν εἶναι ὁ ὄντως μέγας ἐθνικὸς εὐεργέτης *βαρῶνος Κωνσταντῖνος Δημ. Μπέλιος*[1]. Οὗτος κυρίως ἐγένετο μέγας εὐεργέτης τῆς ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν στεναζούσης Μακεδονίας[2]. Παραλείπων τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας αὐτοῦ δωρεὰς μνημονεύω μόνον τὸ γνωστὸν «Βελίειον κληροδότημα»[3], δι' οὗ ἐξεπαιδεύθησαν ὡς ὑπότροφοι ἐν Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἑσπερίᾳ μέχρι τοῦ νῦν πολλαὶ ἑκατοντάδες Μακεδόνων. Πατρὶς τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Ἑταιρείας Κωνσταντίνου Μπελίου εἶναι ἡ Βλάτση (πρῴην Μπλάτσι, ὑποδιοικήσεως Καϊλαρίων, νομοῦ Κοζάνης) τῆς Μακεδονίας· ἐγεννήθη τῇ 7 Μαρτίου (ν. ἥ.)[4] 1772 καὶ ἀπέθανε τῇ 11/23 Δεκεμβρίου 1838 (ἰδὲ καὶ κατωτέρω).

Τὴν πρώτην εἴδησιν περὶ τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας εὗρον ὅλως τυχαίως· πρὸ τριῶν δηλαδὴ ἐτῶν ἐρευνῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς, ἵνα λύσω ἄλλο ζήτημα, εὗρον ἐν ἐφημερίδι τοῦ ἔτους 1837 τὴν πρώτην εἴδησιν περὶ τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἡμετέρας ἑταιρείας. Εἶτα ἐρευνήσας εὗρον καὶ ἄλλας εἰδήσεις περὶ αὐτοῦ. Σπουδαίας εἰδήσεις ὀφείλω καὶ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἑταιρείας, ὅπερ ἐπιμελῶς ἠρεύνησα[5].

Τέλος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ὑπεδείχθησάν μοι δύο πολύτιμα βιβλία: 1) Δ. καὶ Ν. Ἀργυριαδῶν, Πρακτικὰ τοῦ εὐγενεστάτου βαρώνου κυρίου Κωνσταντίνου Μπέλλιου Μακεδόνος, Βιέννη τῆς Ἀουστρίας 1838, σελίδες 88[6] καὶ 2) Τεῦχος κληροδοτημάτων Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν, Ἀθῆναι 1902[7].

---

[1] Μπέλιος (=λευκὸς) καὶ Belio(s) εἶναι οἱ γνήσιοι τύποι τοῦ ὀνόματος (πρβ. ἔγγραφα ὑπ' αὐτοῦ ὑπογεγραμμένα καὶ σφραγῖδα τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ· ἰδὲ κατωτέρω)· κατὰ ταῦτα οἱ τύποι *Μπέλλιος* ἢ *Βέλλιος* ἢ *Bellios* εἶναι ἐσφαλμένοι· ἐκ Μακεδονίας κατήγετο καὶ ὁ νομικὸς *Γεώργιος Βέλλιος*, ἑταῖρος ἀπὸ τοῦ 1840 (πρβ. Μητρῷον ἀριθ. 242), μέλος τῷ 1861 τῆς Δημοσιευτικῆς ἐπιτροπείας τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος· πρβ. ΑΕ 1862 σ. ⟨γ'⟩.

[2] Βιογραφικὰς σημειώσεις ἰδὲ κατωτέρω.

[3] Πρβ. Κ. Ζαβιτσᾶνον, Ἀρχεῖα ἐθνικῶν εὐεργετῶν, Ἀθῆναι 1929, τόμ. Α' τεῦχ. β' σελ. 81-85.

[4] =25 Φεβρουαρίου (π. ἥ.). Ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία ὀφείλει κατά τινα τρόπον νὰ ἑορτάζῃ τὴν ἡμέραν ταύτην, π. χ. δι' ἀνακοινώσεων, ὡς οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὸ Winckelmannsfest τὰ γενέθλια τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἀρχαιολογίας.

[5] Πιθανῶς καὶ τὰ Γενικὰ ἀρχεῖα τοῦ Κράτους περιέχουσι σχετικὰ ἔγγραφα.

[6] Δύο ἀντίτυπα κατέχει ἡ Ἐθνικὴ βιβλιοθήκη (Β.Ε.Ι. 977), ἕτερα δὲ δύο ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς. Τὸ βιβλίον ἐγράφη τῇ συνεργασίᾳ αὐτοῦ τοῦ βαρώνου Μπελίου καὶ ἐξεδόθη ζῶντος αὐτοῦ.

[7] Κατὰ τὴν ἀνακοίνωσίν μου ὁ συνάδελφος κ. Ἀ. Κεραμόπουλλος — παλαιὸς ὑπότροφος τοῦ Βελιείου κληροδοτήματος (ἐκ Βλάτσης) — ὑπέδειξέ μοι καὶ τὴν διατριβὴν τοῦ Ἰ. Δελλίου, Ὁ βαρῶνος Κωνσταντῖνος Μπέλλιος, Μακεδονικὸν ἡμερολόγιον 3 (1910) σ. 19-36.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

Νῦν ἴδωμεν τὰς εἰδήσεις καὶ τὰ ἔγγραφα, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται, ὅτι ὁ βαρῶνος Κωνσταντῖνος Μπέλιος ἐγένετο ἱδρυτὴς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας:

1) Τὴν πρώτην εἴδησιν εὗρον ἐν τῇ ἐφημερίδι ἡ «Ἀναγεννηθεῖσα Ἑλλὰς» 1837 φ. 53, σελ. 211, ἔνθα γράφεται: «Ὁ Κ. Μπέλλιος, Ἕλλην καταγόμενος ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, φιλοτιμούμενος νὰ μιμηθῇ τοὺς Καπλάνας καὶ Ζωσιμάδας καὶ Σακελλαρίους, ἐδωρήσατο εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ὡς λέγουσι, πεντήκοντα χιλιάδας δραχμῶν κτήματα· ὁ αὐτὸς θέλει χαρίσει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ βιβλιοθήκην.

Ὁ αὐτὸς ζητεῖ νὰ συστήσῃ Ἑταιρείαν περὶ ἀρχαιοτήτων καὶ νὰ τὴν διατηρήσῃ διὰ συνδρομητῶν, τοὺς ὁποίους θέλει εὕρει ἐκτὸς τοῦ κράτους. Ὁ Κ. Μπέλλιος ἥνωσεν οὕτω τὸ ὄνομά του μὲ τὸ ὄνομα τῶν εὐεργετῶν τοῦ Ἔθνους· εἴθε καὶ ἄλλοι πλούσιοι ὁμογενεῖς νὰ μιμηθῶσι τὸν πατριωτισμὸν τοῦ ἀνδρὸς τούτου καὶ νὰ τιμήσωσιν οὕτω καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα τὴν γεννήτριάν των».

Οἱ Ἀργυριάδαι ἔ. ἄ. σ. 86 κἑ. ἀντιγράφουσι τὴν εἴδησιν καὶ ἐν ὑποσημειώσει παρατηροῦσι τὰ ἑξῆς: «*Ἡ Ἑταιρεία αὕτη συστηθεῖσα ἤδη ἔκτοτε προβαίνει μὲ γενναῖα βήματα πληθυνομένων τῶν μελῶν της*»[1].

2) Τὸ Β. Δ. τῆς 15 Ἰανουαρίου 1837, ὅπερ ἐνέκρινε τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας (Παρίσης ἔ. ἄ. σ. 52 = Συλλογὴ κλπ. σελ. 31) ῥητῶς μνημονεύει τὸν βαρῶνον Κ. Μπέλιον: «καὶ προσκαλοῦμεν τὴν Γραμματείαν νὰ ἐκφράσῃ εἰς αὐτοὺς [=τοὺς ἀποφασίσαντας νὰ συστήσωσι τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρείαν] *καὶ μάλιστα εἰς τὸν βαρῶνον Βέλλιον, ὅστις ἔδειξεν καὶ εἰς ταύτην τὴν εὐκαιρίαν τὸν γενναῖόν του ζῆλον καὶ συμμετοχὴν εἰς τὸ ὑψηλότερον συμφέρον τῆς Ἑλλάδος,* ἐπισήμως τὴν ἐπὶ τούτῳ ἰδιάζουσαν ἡμῶν εὐαρέσκειαν».

Τοῦτο εἶναι σημαντικωτάτη ἀπόδειξις, ἣν παρεῖδεν ὁ συντάκτης τῆς συλλογῆς τῶν ἀρχαιολογικῶν νόμων Π. Καβαδίας γράφων τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας.

3) Τῇ 18 Ἰανουαρίου 1837 [2] τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν [3] πρὸς τοὺς ἑταίρους, δι᾽ ἧς ἀγγέλλει τὴν διὰ Β. Διατάγματος ἔγκρισιν τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας: ΠΑΕ 1837, σ. 20 (β´ ἔκδ. σ. 16).

Ἀλλ᾽ ἡ ἐπιστολὴ τῆς 11 Μαΐου 1837, ἣν ἔλαβεν (ἐν Βουκουρεστίῳ, ὡς φαίνεται) [4] ὁ Κ. Μπέλιος, παρέχει διάφορον τύπον· πρβ. Ἀργυριάδας σ. 39:

[1] Κατὰ τὸ Μητρῷον οἱ κατὰ τὴν πρώτην διετίαν (1837 - 1838) ἐγγραφέντες ἑταῖροι ἀνῆλθον εἰς 196.

[2] Τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ Καστόρχης (ἰδ. ἀνωτ. σ. 35) ἐθεώρησεν ἡμέραν ἱδρύσεως τῆς Ἑταιρείας.

[3] Φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἰακ. Ῥίζου.

[4] Τῇ 27 Μαΐου 1837 διέτριβεν ἐν Βουκουρεστίῳ· πρβ. ἔγγραφον τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἕλληνος προξένου, ὅπερ παρέχουσιν οἱ Ἀργυριάδαι σελ. 1 κἑ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

Ἀριθ. Πρ. 10520. / Δ. 778.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Πρὸς τὸν Κύριον Βαρῶνα Κωνσταντῖνον Μπέλλιον!

Ἡ κυβέρνησις μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως ἐπληροφορήθη τὸν φιλογενῆ σκοπὸν τῶν συστησάντων τὴν Ἀρχαιολογικὴν ταύτην Ἑταιρείαν καὶ καταγραφέντων ὡς μελῶν αὐτῆς καὶ ἐκφράζει πρὸς Ὑμᾶς ἰδίως, Κ. Βαρῶνε, τὴν εὐαρέστησίν της, διότι καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἀξιεπαίνως ἐδώσατε δείγματα τοῦ ὑπὲρ τῶν σπουδαιοτάτων συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος εὐγενοῦς ζήλου σας, ὄχι δὲ μόνον ἐνέκρινεν αὐτὴν κατὰ τὸν καθυποβληθέντα διοργανισμὸν ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐμψυχώσῃ αὐτὴν διέταξε τὰ ἀκόλουθα:

α΄. Ὁ Ἔφορος τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου θέλει συνεννοεῖσθαι μετὰ τῆς ἑταιρείας περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν αὐτῆς ἐργασιῶν καὶ ὁσάκις προσκαλεῖται ὑπ' αὐτῆς καὶ αἱ δημόσιαι ἀσχολίαι του τῷ ἀφίνουν καιρὸν ὑπόλοιπον ν' ἀναλαμβάνῃ τὴν διεύθυνσιν τινῶν ἐκ τῶν ἐργασιῶν της, δίδων μετέπειτα λόγον εἰς αὐτὴν τῆς χρηματικῆς διαχειρίσεως, ἥτις τυχὸν ἐπὶ τούτῳ ἤθελε τῷ ἐμπιστευθῇ.

β΄. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ θέλει διευθύνει διὰ τῶν συμβουλῶν της τὴν ἑταιρείαν εἴτε ἀμέσως, εἴτε ἐμμέσως διὰ τοῦ ἐφόρου τοῦ Κ. Μουσείου, ὁσάκις τὸ ζητήσῃ ἡ ἐφορεία.

γ΄. Ἐπιτρέπεται εἰς τὰ μέλη τῆς ἐφορείας ἡ εἴσοδος τῆς Ἀρχαιολογικῆς βιβλιοθήκης.

δ΄. Ἀριθμὸς (100) ἀντιτύπων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος θέλει δίδεσθαι χάριν εἰς τὴν ἑταιρείαν διὰ νὰ διανέμηται εἰς τὰ μέλη της.

ε΄. Τὰ ὑπὸ τῆς ἑταιρείας ἀνευρισκόμενα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα θέλουν καταγράφεσθαι εἰς τοὺς καταλόγους τοῦ Μουσείου ὡς «προσφερθέντα ὑπὸ τῆς ἑταιρείας».

ς΄. Ἡ ἐτησία σύνοψις τῶν πρακτικῶν τῆς ἑταιρείας θέλει τυπώνεσθαι ἀνεξόδως εἰς τὴν Β. Τυπογραφίαν.

ζ΄. Τὸ ὄνομα ἑκάστου διαμείναντος μέλους τῆς ἑταιρείας εἰς διάστημα τριετίας θέλει ἐγγράφεσθαι εἰς στήλην λιθίνην εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11 Μαΐου 1837.

Ὁ Γραμματεὺς
Ἰ. Ῥίζος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

Ἡ φράσις, ἥτις ἀνωτέρω διὰ κυρτῶν ἠραιωμένων γραμμάτων ἐξαίρεται, σαφῶς ὑποδηλοῖ τὸν ἱδρυτήν.

Δηλαδὴ ὁ ὑπουργὸς Ἰάκ. Ῥίζος πρὸς τὸν *ἱδρυτὴν* ἐνόμισεν ὀρθὸν [1] νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ τὴν κοινὴν ἐπιστολὴν τὴν σταλεῖσαν τοῖς λοιποῖς ἑταίροις.

4) Ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς ἱδρύσεως τῆς ἑταιρείας τῆς 6 Ἰανουαρίου 1837 ἀναγράφεται *πρῶτον* τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου Μπελίου (ἰδὲ ἀνωτέρω σ. 39) [2].

5) Ἐν τῷ Μητρῴῳ τῶν ἑταίρων τῆς ἑταιρείας *πρῶτος* πάντων (ἐν σελ. 1, ἀριθ. 1) ἀναγράφεται ὁ «*Κωνσταντῖνος Μπέλιος, Θετταλός* (?)» [3].

6) Ἐν σχεδίῳ ἐπιστολῆς — ἀποκειμένῳ ἐν τῷ Ἀρχείῳ τῆς ἑταιρείας ἡμῶν — πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Μπέλιον τῆς 24 Δεκεμβρίου 1837 λέγεται ὅτι ἡ σύστασις τῆς ἑταιρείας ὀφείλεται κυρίως εἰς αὐτόν. Ἐπειδὴ ἡ ἐπιστολὴ [4] εἶναι ἀνέκδοτος, παραθέτω αὐτὴν ὅλην· ἔχει δὲ οὕτω:

Ἀ(ριθ.) π(ρωτοκ.) 34.

⟨**Πρὸς τὸν Κ. Βαρῶνον Κωνσταντῖνον Μπέλλιον**⟩ [5]

Κύριε!

Μαθὼν ὅτι μετὰ μακρὰν ὁδοιπορίαν κατηντήσατε εἰς Βιέννην, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς διευθύνω ἐν ὀνόματι τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας, *εἰς*

[1] Ἀλλ' εἶχε καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Β. Δ.: «*καὶ προσκαλοῦμεν τὴν Γραμματείαν* (= τὸν ὑπουργὸν) νὰ ἐκφράσῃ .... εἰς τὸν βαρῶνον Βέλλιον .... ἐπισήμως τὴν ἐπὶ τούτῳ ἰδιάζουσαν ἡμῶν εὐαρέσκειαν.

[2] Τὸ ὄνομα τοῦ Κωνσταντίνου Μπελίου καὶ τῶν ἀκολουθούντων 14 (ἀριθ. 1 - 14 καὶ 16) συνιδρυτῶν ἔχει γραφῇ διὰ τῆς αὐτῆς χειρός· *ἀναντιρρήτως*, ὡς ἐπείσθην ἐξ εἰδικῆς ἐρεύνης, ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ· τὸ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Μπελίου ὁ Ῥαγκαβῆς ἀνέγραψε πρῶτον, εἶναι σοβαρὰ ἔνδειξις ὑπὲρ τῆς γνώμης μου. Ὑποθέτω, ὅτι τὸ ἔγγραφον, ἐν ᾧ ὑπέγραψεν ὁ Κωνσταντῖνος Μπέλιος, ὑπεβλήθη πρὸς ἔγκρισιν καὶ ἔκδοσιν τοῦ Β. Διατάγματος· εἰς τοῦτο ἀντιγραφὲν ὑπό τινος καλλιγράφου μέν, ἀλλ' οὐχὶ φιλολόγου, ὡς φαίνεται (ἰδὲ ἀνωτ. σ. 36), προσέθηκεν ὁ Ῥαγκαβῆς ἐν τέλει τὴν χρονολογίαν (Ἐν Ἀθήναις, τῇ 6 Ἰαν. 1837) καὶ τὰ 15 ὀνόματα (ἀριθ. 1-14 καὶ 16) καὶ περιέφερε πρὸς ἀναζήτησιν ἑταίρων· οὕτω γινώσκομεν ἤδη, ὅτι ὁ πρῶτος Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας Ἰάκ. Ῥίζος (ἐν τῷ ἐν σελ. 39 πίνακι ὑπ' ἀριθ. 18) ὑπέγραψε τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ῥαγκαβῆ (ἰδὲ ἀνωτ. σ. 41)· ἄρα δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἱδρυτῶν.

[3] Δὲν φαίνεται ὑπὸ τίνος προσετέθη τὸ ἐρωτηματικόν· ἀλλὰ *Θετταλὸς* = *Μακεδών*· εἶναι γνωστόν, ὅτι παρά τισιν ἡ Μακεδονία ἐλογίζετο ὡς τμῆμα τῆς Θεσσαλίας· πρβ. καὶ Μαν. Ὀλοβώλου Ἐγκώμιον, Ἐπετ. ἑταιρ. βυζαντ. σπουδ. 3 (1926) σ. 181 *τὴν δέ γε Θετταλίας μητρόπολιν, ἣ Θέρμη πρὶν ὠνομάζετο, τῷ Θετταλῷ δὲ νίκῃ* (κῶδ.: *τῇ Θετταλῶν δὲ νίκῃ* Γ. Π. Οἰκονόμος) *συμπεσοῦσα τὴν κλῆσιν μετήμειψεν.*

Καὶ ἐν ΠΑΕ 1839/40, σ. 66β καὶ 69α *πρῶτος* μετὰ τὰ ἀντεπιστέλλοντα μέλη (=Μ.Α.) ἀναγράφεται ὁ Μπέλιος (σ. 66β *ὁ Βαρῶν Κ. Βέλλιος ἐκ Θεσσαλίας ἐν Βιέν. τῆς Αὐστρίας †*, σελ. 69α: *Le Baron C. Bellios, de Thessalie, à Vienne*).

[4] Ἔχει γραφῇ ὑπὸ τοῦ γραμματέως Ἀ. Ῥαγκαβῆ. [5] Προσθήκη Ἰ. Ῥίζου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

σύστασιν τῆς ὁποίας τὰ μέγιστα συνετελέσατε, τὸ δίπλωμα διὰ τοῦ ὁποίου ἀναγνωρίζεσθε ὡς μέλος αὐτῆς καὶ τὸ τοῦ Κ(υρίου) Ζ. Πὼπ καὶ Κ(υρίου) Ἀλεξ. Μπέλιου.

Συγχρόνως παρακαλεῖσθε ⟨ὑπὸ τῆς ἑταιρίας⟩ [1] διὰ τοῦ ὑποφαινομένου [ὑπὸ τῆς ἑταιρίας] [2] νὰ ἐνεργήσητε ὡς πληρεξούσιος αὐτῆς, [πασχίζων] [2] ⟨προσπαθῶν⟩ [1] διὰ τῶν μέσων καὶ τῆς ἐπιρροῆς σας ν' αὐξήσητε οἷς οἴδατε τρόποις τοὺς συνδρομητὰς καὶ [τὰ μέσα] [2] ⟨τοὺς πόρους⟩ [1] τῆς Ἑταιρείας. καὶ νὰ τῇ διαβιβάζητε τὰς γινομένας συνδρομὰς ὄντες [3] εἰς ἄμεσον μετὰ τῆς ἐφορείας αὐτῆς ἀλληλογραφίαν. Ἡ ἐφορεία δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι εἰς τὴν Βιένvην, πόλιν ὅπου διατρίβουσιν πολλοὶ πολλάκις τὴν πατρίδα ὠφελήσαντες φιλογενεῖς, ὁποῖοι ⟨πρὸ πάντων⟩ [1] οἱ Καπετανάκαι, ὁ Δάρβαρης καὶ ἄλλοι, θέλει τύχει οὐ μικρᾶς συνδρομῆς. [Πρὸ πάντων] [2] ⟨Ἰδίως⟩ [1] ὅμως πέποιθεν εἰς τὸν ὑμέτερον ζῆλον, τοῦ ὁποίου ἐδώσατε, διατρίβων εἰς τὴν Ἑλλάδα, εὐγενῆ δείγματα. Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Δεκ. 1837.

Ἰ. Ῥίζος.

Ἀ. Ῥ. Ῥ.

* * *

Ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἑταιρείας δὲν ἐμφανίζεται, ὡς ἀνέμενέ τις, ὁ βαρῶνος Μπέλιος, διότι ἑβδομάδας τινάς, *ἴσως ἡμέρας τινὰς* πρὸ τῶν πρώτων ἀρχαιρεσιῶν (τῇ 28 Ἀπριλίου 1837 α΄ γενικὴ συνέλευσις τῶν ἑταίρων ἐν τῷ Παρθενῶνι ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως) ἀπῆλθεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἥν, ὡς φαίνεται, δὲν ἐπανῆλθε πλέον· πρβ. Ἀργυριάδας σ. 40 (ἔγγραφον τῆς 11 Μαρτίου 1837): «αἱ *ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναχωρήσεώς μου* ὑπενθυμίσεις καὶ διαταγαὶ πρὸς τούς.... Μακεδόνας». Ἡ Ἐφημερὶς τῆς Σμύρνης (ἐν φ. 258 Ἀπριλίου 1837) γράφει περὶ διελεύσεως τοῦ βαρώνου Μπελίου ἐπὶ αὐστριακοῦ πλοίου (τῆς γολέττας Ariana) πλέοντος πρὸς τὴν Κωτσταντινούπολιν· πρβ. Ἀργυριάδας σ. 33 κέ. [4].

Ἐξ ἐγγράφου τοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Βουκουρεστίῳ φαίνεται, ὅτι τῇ 27 Μαΐου ἦτο ἤδη ἐν Βουκουρεστίῳ (πρβ. Ἀργυριάδας σ. 1 κέ.) [5].

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1837 εὑρίσκεται πλέον ἐν Βιένῃ, ἐν ᾗ μονίμως κατῴκει· πρβ. κωδίκελλον διαθήκης αὐτοῦ, Τεῦχος κληροδοτημάτων σ. 18 καὶ Κ. Ζαβιτσᾶνον, Ἀρχεῖα ἐθνικῶν εὐεργετῶν, Ἀθῆναι 1929, τόμ. Α΄ τεῦχ. β΄ σελ. 85. Ἀλλὰ καὶ τὸ σχέδιον τῆς ἐπιστολῆς τῆς 24 Δεκεμβρίου 1837, ὅπερ ἀνωτέρω ἐδημοσιεύσαμεν, λέγει περὶ Βιένης.

---

[1] Προσθήκη Ἰ. Ῥίζου. [2] Διεγράφη ὑπὸ Ἰ. Ῥιζου. [3] *ὢν* Ῥαγκαβῆς: ὄντες Ῥίζος.

[4] «Le baron Constantin Bellio.... part aujourd'hui avec la goëllete autrichienne *l'Ariana* pour Smyrne, d'où il compte se rendre à Constantinople». [5] Ἐν Βλαχίᾳ εἶχε κτήματα ὁ Κ. Μπέλιος· ὡς μανθάνω, ζῶσιν ἐκεῖ ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

* * *

Εἰκὼν (ἐλαιογραφία) τοῦ ὑπερόχου ἀνδρὸς ὑπάρχει ἐν τῷ Δημοτικῷ νοσοκομείῳ «'Ελπίς»[1] (πρβ. ***πίν. 1***).

Νομίζω, ὅτι καὶ ἡ 'Αρχαιολογικὴ ἑταιρεία ὀφείλει νὰ τιμήσῃ τὸν ἱδρυτὴν δι' ἀναρτήσεως εἰκόνος[2] καὶ ἐντοιχίσεως ἀναμνηστικῆς πλακὸς ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ μεγάρου αὐτῆς.

Εἰκὼν αὐτοῦ ἴσως σῴζεταί που καὶ ἐν τῇ 'Εθνικῇ βιβλιοθήκῃ, εἰς ἣν περιῆλθε τῷ 1837 μετὰ τῆς πλουσίας βιβλιοθήκης αὐτοῦ· πρβ. 'Αργυριάδας σ. 42 καὶ 37 (ἀρ. ε')· δὲν πιστεύω νὰ ἀπεστάλη αὕτη εἰς Νέαν Πέλλαν[3], ὡς ὡρίζετο ἐν τῷ δωρητηρίῳ ἐγγράφῳ.

* * *

Βιογραφικὰς σημειώσεις περὶ τοῦ ἀνδρὸς δυστυχῶς ἔχομεν ἐλαχίστας. Κατὰ τὴν διαθήκην (ἰδὲ κατωτ. σελ. 49 σημ. 2) ἐγεννήθη τῇ 7 Μαρτίου (ν. ἡ.) 1772, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Δημήτριος Μπέλιος (βλέπε καὶ κατωτέρω Λόγιον 'Ερμῆν 1819)[4].

Τέλος κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς παρούσης διατριβῆς ἠδυνήθην νὰ λάβω ἐκ Βιένης (παρὰ τῆς Gratialregistratur des Bundeskanzleramtes, πρῴην Adelsarchiv) πολυτίμους εἰδήσεις περὶ τοῦ ἀνδρός. 'Ο διαπρεπὴς ἀρχαιολόγος καὶ Γενικὸς πρόξενος τῆς Αὐστρίας ἐν 'Αθήναις κ. Otto Walter λίαν φιλοφρόνως ὑπεβοήθησε τὴν ἔρευναν· τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ ἔλαβον τὰς ἑξῆς ἐπισήμους πληροφορίας: 'Ο Κωνσταντῖνος Μπέλιος ἐγεννήθη ἐν Φιλιππουπόλει[5]· ἀπὸ τοῦ 1808 ἦτο ἔμπορος ἐν Βιένῃ καὶ ἐγένετο πλουσιώτατος· ἦτο αὐστριακὸς ὑπήκοος, ἡ δὲ οἰκία αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει εἶχεν ἀριθ. 618 (Stadt Wien, Haus 618)[6].

[1] 'Εν τῇ εἰσόδῳ τοῦ αὐτοῦ νοσοκομείου ἀναθηματικὴ στήλη φέρει τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Τὸ νοσοκομεῖον τοῦτο κατὰ μέγα μέρος ὀφείλει τὸν πλοῦτον αὐτοῦ εἰς μεγάλην δωρεὰν τοῦ Μπελίου· πρβ. 'Αργυριάδας σελ. 2 κἑ., ἔνθα ἀντιγράφεται ἡ συμβολαιογραφικὴ πρᾶξις τῆς δωρεᾶς.

[2] 'Η πρότασις αὕτη ἐγένετο ἀποδεκτή, καλὸν δὲ ἀντίγραφον ἀνηρτήθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ συμβουλίου τῆς 'Εταιρείας.

[3] Αὕτη εἶχεν ἱδρυθῆ ὑπὸ προσφύγων ἐκ Μακεδονίας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λοκρίδος.

[4] Πρεσβύτερός τις ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκαλεῖτο *Στέφανος* (*Stephan von Bellio*· ἰδ. κατωτ. σελ. 49 σημ. 1).

[5] Οὐχὶ ἐν Βλάτσῃ, ὡς γράφει ὁ 'Ι. Δέλλιος (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 20)· ἡ Βλάτση ἦτο, ὡς φαίνεται, ὁ τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἡ ἀρχικὴ ὅμως πατρὶς αὐτοῦ εἶναι τὸ χωρίον *Λινοτόπι* (*Λινοτόπολις* παρὰ τοῖς λογίοις τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος) τῆς Μακεδονίας· ἡ κώμη αὕτη δὲν σῴζεται νῦν καταστραφεῖσα τὸν ΙΗ' αἰῶνα.

[6] Geboren zu Philippopel (Mazedonien) — im Jahre 1816 40 [γρ. 44· πρβ. διαθήκην] Jahre alt — war er seit 1808 protokollierter Kaufmann in Wien, der hauptsächlich mit

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

Φαίνεται, ὅτι ἔτυχεν ἐπιμελοῦς μορφώσεως [1], διότι μετέφρασε *νεαρὸς ἔτι* ἐκ τοῦ γερμανικοῦ [2] τὰ «*Τοῦ νέου Ῥομπινσὸν συμβάντα*» [3] (1792, τόμοι 2)· τοῦτο ἀνετυπώθη τῷ 1819· πρβ. καὶ Κ. Σάθαν, Νεοελληνικὴ φιλολογία. Βιογραφίαι τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμψάντων Ἑλλήνων, Ἀθῆναι 1868, σελ. 616 [4].

Ἦτο ἄγνωστον πότε [5] καὶ διὰ τίνα λόγον ἔλαβεν ἐν Αὐστρίᾳ τὸν τίτλον τοῦ βαρώνου (πρβ. εἰκ. 1, οἰκόσημον) [6]· ἀλλ' αἱ ἐπίσημοι πληροφορίαι, ἃς ἔλα-

---

der Türkei Handel betrieb. Er verlor indes durch unglückliche Umstände sein beträchtliches Vermögen und trat bei Sina Sohn in Stellung ein. Doch gelang es ihm bald wieder,— anscheinend mit Hilfe seines begüterten Bruders — einen eigenen Handel zu eröffnen und sich dadurch abermals ein grosses Vermögen zu erwerben. Insbesonders liess er auch alte Piaster und Kaisertaler in der Türkei für das k. k. Münzhaus sammeln. Er war österreichischer Untertan; seine Wohnung war in der Stadt, Haus 618.

[1] Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ φίλου καθηγητοῦ Τρύφωνος Εὐαγγελίδου ὁ Κωνστ. Μπέλιος διὰ τοῦ ἐμπορίου ἐκτήσατο μεγάλην περιουσίαν, μετέφρασεν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ἔργα τινὰ καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔκδοσιν ἑλληνικῶν βιβλίων.

[2] Πιστεύω, ὅτι ἐν Βιένῃ δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τὸ γερμανικὸν πρωτότυπον.

[3] Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου ἔχει κατὰ τὸν Ἀνδρ. Παπαδόπουλον Βρετόν, Νεοελληνικὴ φιλολογία, Ἀθῆναι 1857, τόμ. Β' σελ. 89, ἀρ. 233, οὕτω: ***Τοῦ νέου Ῥομπινσὸν συμβάντα***· συντεθέντα μὲν εἰς Γερμανικὸν ἰδίωμα, μεταφρασθέντα δὲ εἰς τὴν ἁπλῆν ἡμῶν διάλεκτον παρὰ ***Κωνσταντίνου Δημητρίου Μπέλιου***, τοῦ ἐκ Λινοτοπόλεως τῆς Μακεδονίας, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀφιερωθέντα τοῖς ἐντιμοτάτοις, χρησιμωτάτοις καὶ ἐν πραγματείαις ἀρίστοις αὐταδέλφοις, κυρίοις κυρίοις Ἀδὰμ καὶ Δημητρίῳ Κωνσταντίνου Τζετήρη, ὧν καὶ τοῖς ἀναλώμασι τύποις ἐκδοθέντα. Τόμος α'. ἐν Βιέννῃ, 1792. Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίας Γεωργίου Βεντότη, εἰς 8ον.

[4] Ἀντιγράφω ἐνταῦθα τὴν ἀγγελίαν τοῦ τυπογράφου ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Βιένης «*Λόγιος Ἑρμῆς*» 1/13 Ἰουλίου 1819, σ. 583:

Εἴδησις. | Ἐν τῷ τυπογραφείῳ μου *ἀνατυπώνονται* ἤδη καὶ τὰ τοῦ νέου Ῥομπινσὸν συμβάντα, μεταφρασθέντα ἐκ τῆς Γερμανικῆς εἰς τὴν ἁπλῆν τῶν Γραικῶν διάλεκτον παρὰ τοῦ κυρίου Βαρῶνος Κωνσταντίνου Δημητρίου Μπέλιου, 1792 εἰς δύω τόμους. Ὁ νέος οὗτος Ῥομπινσὸν πόσον ἄξιον περιεργείας βιβλίον εἶναι, πόσην ἡδονὴν προξενεῖ εἰς τοὺς παῖδας, καὶ ὁποιονδήποτε ἁπλῶς ἀναγνώστην, πόσην ὠφέλειαν, ταῦτα πάντα εἶναι γνωστὰ ἤδη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ πανταχόθεν ζητεῖται. Ὅθεν μετὰ ἓξ ἑβδομάδας ἐκβαίνει ἀπὸ τὰ πιεστήρια τοῦ τύπου καὶ ἔστω εἰς κοινὴν εἴδησιν.

Ἡ τιμὴ τῶν δύω τόμων εἶναι δύω ἥμισυ φιορ. ἀσημένια, καὶ ὅστις ἀγοράσῃ 100 σώματα, λαμβάνει 15 σώμ. δωρεάν.

Βιέννῃ τῇ 28 Μαΐου 1819. ***Δαβίδης Δαβιδοβίκης***
Τυπογράφος.

[5] Πάντως ὅμως μεταξὺ τοῦ ἔτους 1792 καὶ τοῦ 1819.

[6] Πρβ. Ἀργυριάδας, ἔ. ἀ. σελ. 43. Ἡ περιγραφὴ τοῦ οἰκοσήμου κατὰ τὸν ἀξιότιμον πρόεδρον τοῦ Ἑραλδικοῦ καὶ γενεαλογικοῦ τμήματος τῆς Ἱστορικῆς ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος κ. Γεώργιον Τιπάλδον ἔχει ὧδε: «*Τετραγωνισμένον (écartelé)*. 1ον *Κυανοῦν μετ' ἀργυρᾶς τριαίνης*. 2ον *Κυανοῦν μετὰ κεφαλῆς καὶ λαιμοῦ μονοκέρωτος ἀργυροῦ*. 3ον *Ἐρυθρὸν*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

βον ἐκ Βιένης (ἴδ. ἀνωτ. σ. 47) διδάσκουσιν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκος ὁ Α΄ (1792-1835) ὠνόμασε δι' αὐτογράφου αὐτοκρατορικοῦ γράμματος τῇ 24 Φεβρουαρίου 1817 αὐτὸν βαρῶνον τῆς Αὐστρίας ***(Konstantin Freiherr von Bellio)***· ἐν τῷ διπλώματι ἀνεφέροντο καὶ οἱ λόγοι, δι' οὓς ἀπενεμήθη αὐτῷ ὁ τίτλος οὗτος τῆς εὐγενείας [1].

Εἰκ. 1. Οἰκόσημον βαρώνου Κ. Μπελίου.

Ὁ βαρῶνος Μπέλιος ἀπέθανε τῇ 11/23 Δεκεμβρίου 1838 [2] πιθανῶς ἐν Βιένῃ [3].

Εἰς τὴν Ἑλλάδα κατῆλθεν ἐν ἔτει 1836, ὁ δὲ Βασιλεὺς Ὄθων ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τῆς φιλίας αὐτοῦ [4].

Ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον ὁ κόμις von Armansperg (ἀντιβασιλεὺς ἐπὶ Ὄθωνος) διετέθη οὐχὶ φιλικῶς πρὸς αὐτὸν (πρβ. Ἀργυριάδας ἔ. ἄ. σελ. 35) [5]. Ὑποθέτω ὅτι διὰ τὴν ἐχθρότητα τοῦ Armansperg ἢ καὶ Ἑλλήνων ἰσχυόν-

---

μετὰ κεφαλῆς καὶ λαιμοῦ ἵππου πρὸς ἀριστερὰ ἀργυροῦ. 4ον *Ἀργυροῦν μετ' ἀνιπταμένου μέλανος ἀετοῦ ἔχοντος τὴν κεφαλὴν πρὸς ἀριστερά, κρατοῦντος δὲ διὰ τοῦ ῥάμφους αὐτοῦ σταυρόν. — Κράνος: Βαρωνικὸν στέμμα. — Λοφίον: Κράνος μετ' ἐπικειμένου ἀετοῦ».* Κατὰ τὸν αὐτὸν ἑραλδικὸν περιγραφὴ τοῦ αὐτοῦ οἰκοσήμου (Baron Bellio) μετ' ἐλαφρῶν διαφορῶν, ἃς θεωρῶ περιττὸν νὰ μνημονεύσω, ὑπάρχει ἐν ἑραλδικῷ λεξικῷ, οὗτινος ὅμως ὁ τίτλος δὲν ἀναγράφεται ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ.

[1] Ἰδοὺ τὸ κείμενον τῶν ἐπισήμων πληροφοριῶν: Laut Inhalt der Akten der Gratialregistratur des Bundeskanzleramtes (ehemals Adelsarchiv) wurde der Bestellte des Fürsten der Wallachei in Wien, Konstantin von Bellio, mit kaiserlichem Handschreiben vom 24. Februar 1817 in den österreichischen Freiherrnstand erhoben; das bezügliche Diplom wurde am 13. Mai 1817 ausgefertigt.

Als Beweggründe sind in dem Diplom das Ansehen, das die Familie in der Wallachei genoss, die Verdienste seines Bruders, des Grosslogotheten oder Obersten Landrichters in der Wallachei, Stephan von Bellio, und die eigenen Verdienste, namentlich durch die Bewirkung einer beträchtlichen Fruchtaushilfe für die notleidenden Grenzer im Banat, angeführt.

[2] Τὴν πληροφορίαν περὶ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὅπερ ἠγνοεῖτο, ὀφείλω εἰς σημείωμα ἐπὶ κεκυρωμένου ἀντιγράφου τῆς ἰδιοχείρου διαθήκης αὐτοῦ, ὅπερ ἀπόκειται ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας· κατὰ τὸ σημείωμα ἡ διαθήκη ἀπεσφραγίσθη τῇ 18 Ἰανουαρίου 1839· τὴν δὲ ἡμερομηνίαν «*11/23 Δεκεμβρίου*» ὀφείλω εἰς πληροφορίαν ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου (τῶν ὀρθοδόξων) ἐν Βιένῃ· πρβ. Σωφρόνιον Λεοντοπόλεως, Ὁ ἐν Βιέννῃ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, Ἐκκλησιαστικὸς φάρος 9 (1912) σ. 19, σημ. 1. Πιστεύω, ὅτι καὶ ἄλλας εἰδήσεις δύναται νὰ παράσχῃ τὸ ἀρχεῖον τῆς ἐν Βιένῃ ἑλληνικῆς κοινότητος.

[3] Τῇ 10 Μαΐου 1838 ἐν Βιένῃ γράφει ἐπιστολήν· πρβ. Ἀργυριάδας ἔ.ἄ. σ. η'.

[4] Τιμῶν αὐτὸν ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν χρυσοῦν σταυρὸν τοῦ Β. τάγματος τοῦ Σωτῆρος· πρβ. Ἀργυριάδας ἔ. ἄ. σ. 27.

[5] Κατὰ τὴν Ἐφημερίδα Σμύρνης 4 Νοεμβρίου 1837.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

των τότε [1] ἠναγκάσθησαν οἱ ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ νὰ ἀποσιωπήσωσι — μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κ. Μπελίου — τὸ γεγονός, ὅτι αὕτη ἱδρύθη τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτοῦ· οὕτω δ' ἐξηγεῖται ἡ πλάνη τοῦ Καστόρχη· εἶναι λυπηρόν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς — ἀνὴρ οὐχὶ τυχαῖος — δὲν ἔσχε τὸ θάρρος νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ δίκαιον καὶ νὰ ἀποδώσῃ suum cuique [2]· ἴσως ὅμως καὶ διὰ τὴν πάροδον πολλῶν δεκαετηρίδων ὑπέπεσεν εἰς μνημονικὸν σφάλμα· ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς (1809 - 1892) ἔγραψε τὰ Ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ (πρβ. Εἰσαγωγὴν εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τόμ. Α΄. σελ. 6)· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἑταιρείας — εἶχε τότε ἡλικίαν 28 ἐτῶν — εἶχε διαρρεύσει ἥμισυς αἰών! Ὁ Ῥαγκαβῆς ὅμως ἠδύνατο, ἂν ἤθελε νὰ ἐρευνήσῃ ὀλίγον, νὰ ἀνατρέξῃ εἰς τὸ Β. Διάταγμα, ὅπερ αὐτὸς βεβαίως μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ Ἰ. Ῥίζου εἶχε συντάξει καὶ ἐν ᾧ ὁ βαρῶνος Μπέλιος σχεδὸν διαρρήδην λέγεται ἱδρυτὴς τῆς Ἑταιρείας [3].

---

[1] Πρβ. Ἐφημερίδα Σμύρνης Ἀπριλίου 1837 φ. 258 (= Ἀργυριάδαι σ. 34): *si quelques Hellènes ont montré de l' ingratitude* envers un homme qui vient de faire tant de bien à la Grèce κ.λ.π.

[2] Ὁ Ῥαγκαβῆς, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἐγένετο πρῶτος γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας, ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ Ἀπομνημονεύματα, Ἀθῆναι 1895, τόμ. Β' σελ. 28, γράφει τὰ ἑξῆς περὶ τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἑταιρείας: «Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα μοὶ ἐπρότεινεν ὁ κ. Πιττάκης νὰ συνεργασθῶμεν εἰς σύστασιν Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς, ἵνα διὰ συνδρομῶν ἰδιωτικῶν ὑποβοηθῶμεν εἰς τὴν ἐπίτασιν τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν, δι' ἃς λίαν ἀνεπαρκῆ ἦσαν τότε οἱ δημόσιοι πόροι. Τὴν πρότασιν αὐτοῦ ὀρθοτάτην καὶ λίαν εὐπρόσδεκτον θεωρήσας, συνέταξα ἀμέσως ἐγὼ τῆς Ἑταιρίας τὸν ὀργανισμόν, καὶ συμπαραλαβόντες καὶ τὸν Ν. Θεοχάρην, ἐπορεύθημεν οἱ τρεῖς ὁμοῦ εἴς τινων τῶν μᾶλλον φιλομούσων τὰς οἰκίας, καὶ ἐλάβομεν καὶ αὐτῶν, πρὸ πάντων δὲ τοῦ ἐμοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως κ. Ῥίζου, τὰς ὑπογραφὰς καὶ τὴν συγκατάθεσιν».

Ταῦτα κατ' ἐμὲ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἑρμηνευθῶσιν. Ὁ Μπέλιος συλλαβὼν τὴν ἰδέαν τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀνέθηκε τῷ ἀρχαιολόγῳ Πιττάκῃ, ὅστις ἦτο Ἔφορος τοῦ Κεντρικοῦ μουσείου (πρβ. Καβαδίαν ἔ. ἄ. σ. 17 σημ. 2) τὴν σύνταξιν ὀργανισμοῦ τῆς ἱδρυθησομένης ἑταιρείας καὶ τὸν προσηλυτισμὸν ἑταίρων· ὁ Πιττάκης ἀνακοινοῖ τοῦτο τῷ Ἀλεξάνδρῳ Ῥαγκαβῇ, ὅστις ἦτο τμηματάρχης τῆς Ἀνωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως (21 Ὀκτωβρίου 1833 — 26 Μαρτίου 1841) ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας ὑπὸ τὸν Ἰάκωβον Ῥίζον Νερουλόν· ὁ Ῥαγκαβῆς ἀποδεχθεὶς τοῦτο συντάσσει τὸ πρακτικὸν τῆς ἱδρύσεως (ὀργανισμὸν) καὶ ἔρχεται πρὸς τὸν ὑπουργὸν Ῥίζον καὶ καλεῖ αὐτὸν εἰς συνεργασίαν (ἰδὲ καὶ ἀνωτ. σ. 41).

Σπουδαία ἀπόδειξις τῆς πλάνης τοῦ Ῥαγκαβῆ εἶναι καὶ τοῦτο: ὁ Καστόρχης (ἑταῖρος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1851 [πρβ. μητρῷον ἀριθ. 84], μέλος τοῦ συμβουλίου 1858 - 1889), ὅστις ἐν μὲν τῇ ἑταιρείᾳ ἐπὶ δωδεκαετίαν, ἐν δὲ τῷ συμβουλίῳ τῆς ἑταιρείας ἐπὶ πενταετίαν ἦτο συνάδελφος τοῦ Πιττάκη (μέλους τοῦ συμβουλίου 1837 - 1863), οὐδὲν λέγει περὶ τοῦ Πιττάκη ὡς ἱδρυτοῦ· διότι οὐδὲν εἶχεν ἀκούσει.

[3] Κατὰ τὰ ἄλλα τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ῥαγκαβῆ εἶναι πολύτιμος πηγὴ διὰ τὴν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212

* * *

Ζῶν ὁ βαρῶνος Μπέλιος διέθετε τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν· περὶ τῆς δωρεᾶς πρὸς τὸ Δημοτικὸν νοσοκομεῖον εἴπομεν ἀνωτέρω.

Ἀλλὰ συγκινητικὴ εἶναι καὶ ἡ δωρεὰ τῆς μεγάλης βιβλιοθήκης αὐτοῦ· ταύτην ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ κατέλιπε ζῶν τῇ Μακεδονίᾳ [1]. Κατὰ τὸ ἔγγραφον τῆς δωρεᾶς (βλ. Ἀργυριάδας ἔ. ἄ. σ. 35) αὕτη ὤφειλε νὰ σταλῇ εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὅταν ἱδρυθῶσι σχολεῖα ἐν αὐτῇ [2]· μάλιστα κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγγράφου ἡ βιβλιοθήκη ὀφείλει νὰ περιέλθῃ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης [3].

1926 - 1929.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Χ. ΧΑΤΖΗΣ

ἱστορίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας (πρβ. π. χ. τόμ. Β΄ σ. 158 κέ. 272 κέ.: Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία καὶ Ἀκαδήμεια) καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ ζητήματα.

[1] Κατάλογον τῶν βιβλίων παρέχουσιν οἱ Ἀργυριάδαι ἔ. ἄ. σ. 43 κέ.

[2] Ἡ συμβολαιογραφικὴ πρᾶξις (ἀρ. 101 παρὰ τῷ συμβολαιογράφῳ Ἀθηνῶν Κωνστ. Πιτάρῃ) φέρει ἡμερομηνίαν 15 Ἰανουαρίου 1837· πρβ. Ἀργυριάδας σ. 38 (κάτω).

[3] Τοῦτο ἐγνώρισα τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας διὰ τῆς αἰτήσεως τῆς 7 Δεκεμβρίου 1927 (ἀριθ. 56451)· περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μακεδόνος Μπελίου ἐγράφησάν τινα καὶ ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνακοινώσεώς μου· πρβ. π. χ. ἐφημερίδα «Πολιτεία» φ. 12 Δεκεμβρίου 1927.

[ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ: ***Εἰς σελ. 47, σημ. 4***: Περὶ τοῦ Στεφάνου Μπελίου, τοῦ βαρώνου Κωνστ. Μπελίου (τραπεζίτου!) καὶ τῶν Μπελίων ἐν γένει βλ. N. Bânescu, «Academia» greceascâ din Bucuresti si scoala lui Gheorge Lazâr, Cluj 1925 [ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Anuariul Universitâtii 1923 - 4], σελ. 11 κέ.— ***Εἰς σελ. 47, σημ. 6***: Πιθανῶς τὸ *Φιλιππούπολις* (Μακεδονία!!) ὀφείλεται εἰς παρανάγνωσμα ἀντὶ *Λινοτόπολις*, ἥτις πράγματι ἀνήκει εἰς τὴν Μακεδονίαν. — ***Εἰς σελ. 49, σημ. 2***: Τμῆμα τῆς διαθήκης ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τῇ συλλογῇ *Μητρῷον τῶν εἰς τὴν ἄμεσον διαχείρισιν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ὑπαγομένων κληροδοτημάτων*, Ἀθῆναι 1929, τόμ. Α΄ σελ. 40 - 45· προσεχῶς θὰ ἐκτυπωθῇ ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ ἡ διαθήκη πλήρης· ἐν ταύτῃ διαλάμπει μεγάλη ἑλληνικὴ ψυχή· νομίζω, ὅτι οἱ Μακεδόνες ἔχουσι καθῆκον νὰ γράψωσι πλήρη βιογραφίαν τοῦ μεγάλου ἀνδρός.]

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
15/10/2023 18:15:14 EEST - 167.114.118.212